

Carolijn Visser, Tove Ditlevsen, Heino Falcke Foto's Annaleen Louwes, Gyldendals Billedbibliotek, Judith Jockel

Autobiografisch meesterwerk van Tove Ditlevsen is compleet

Erder schreef ik al over de Deense Tove Ditlevsen (1917-1976). Haar autobiografische meesterwerk, de zogeheten *Kopenhagentrilogie*, verscheen dit jaar deel voor deel in het Nederlands. In *Kindertijd* en *Jeugd* leerden we Tove kennen als een slim buitenbeentje dat opgroeit in een arbeidersbuurt van Kopenhagen, heimelijk gedichten schrijft en droomt van een leven als schrijver. Ditlevsen schrijft licht, soms zelfs humorvol, maar altijd met een melancholieke ondertoon. Goed nieuws dus dat nu ook het laatste deel van de trilogie is vertaald. Toch zal de lezer **Afhankelijkheid** met stijgende wanhoop lezen. Niet omdat het slecht geschreven is, maar omdat Ditlevsen bijna té goed beschrijft hoe slecht het gaat. De onafhankelijkheid waarnaar ze verlangt, lijkt binnen handbereik dankzij haar succes als schrijver, maar telkens is er iets wat de vrijheid dwarsboomt: ellendige huwelijken, baby's, depressies (ja, alles in het meervoud) en spuiten met morfineachtig spul. Ditlevsens verslag van haar verslaving is een absoluut literair hoogtepunt. Als Tove zegt: 'Ik ben zo gelukkig', weten we dat het slechter gaat dan ooit. (Bo van Houwelingen)

Tove Ditlevsen
Afhankelijkheid
Uit het Deens vertaald door Lammie Post-Oostenbrink.
Das Mag; € 20,99.

Charmante reconstructie van een ongebruikelijke liefde

In de eerste klas van de lagere school raakte Carolijn Visser (1956) bevriend met Grace Comijs, wier moeder net zo Nederlands was als de hare. Als ze op een middag bij haar thuis komt, ontdekt ze tot haar verbijstering ('Ik schrok') dat de vader van haar vriendinnetje zwart is - toentertijd een unicum in Middelburg. Ze verliest Grace uit het oog. Als ze haar jaren later weer tegenkomt, hoort ze het hele verhaal. Adel Comijs was een zogeheten *Belanda Hitam* oftewel Zwarte Hollander, afstameling van de ruim drieduizend Ghanezen die tussen 1836 en 1873 waren geronseld voor het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger. In het charmante **De vader van Grace** reconstrueert Visser hoe het hem lukte een twintig jaar jonger meisje uit Zeeland het hof te maken. Daarbij kon ze putten uit zijn liefdesbrieven, geschreven in de tien maanden tussen hun kennismaking in Amsterdam en haar aankomst in Makassar. 'Ik wilde dat het al zover was, dat je goed en wel hier was, wat zalig zal dat zijn! Wat is het toch heerlijk om te leven. Als je eens wist hoe ik naar je kussen hunker.' (Elma Drayer)

Heino Falcke
Licht in de duisternis
Uit het Duits vertaald door Roland Fagel.
Prometheus; € 24,99.

De fotograaf van het zwarte gat doet zijn boeiende verhaal

Als 'fotograaf van het zwarte gat' stond de Duitse astronoom Heino Falcke, verbonden aan de Radboud Universiteit in Nijmegen, vorig jaar volop in de spotlights. De foto van een 'ding' zo zwaar dat zelfs het licht niet aan zijn aantrekkingskracht kan ontsnappen, sierde wereldwijd de voorpagina's van kranten - en nu ook de cover van Falckes **Licht in de duisternis**. Het is een prettig boek, dat begint in de perszaal waar de astronoom de foto voor het eerst aan een wereldwijd publiek mocht tonen. Tussen persoonlijke passages en updates over het foto-experiment door passeren bijna ongemerkt vrijwel alle *greatest hits* van de astronomie, van Einsteins algemene relativiteitstheorie tot de nagloed van de oerknal. In het bespiegelende slot komt Falckes tot dan toe sluimerend aanwezige christelijke levensvisie nadrukkelijker naar voren. Voor de atheïstische wetenschapsliehebber zijn die passages wellicht niet allemaal even goed verteerbaar, maar - God of geen God - juist die persoonlijke blik zorgt ervoor dat we Falcke ook leren kennen voorbij de grenzen van die ene, iconische foto. (George van Hal)

Stanišić bestookt zijn lezers met boeiende verhalen over afkomst

Wat is een thuis? Waar kom je vandaan als het land waar je geboren bent niet meer bestaat? Als Saša Stanišić (1978) voor het eerst het Bosnische bergdorp bezoekt waar zijn familie ooit woonde, is de oude boer die hem rondleidt stellig: je heet Stanišić, je naam staat op elke tweede grafsteen op het kerkhof, dus je komt hiervandaan. Zelf voelt hij zich vooral een toerist, na al die jaren in Duitsland.

In de autobiografische roman **Herkomst**, vorig jaar bekroond met de Deutscher Buchpreis, bestookt Stanišić zijn lezers met verhalen. Over zijn jeugd in Joegoslavië, de vlucht naar Heidelberg op zijn 14de, het wenen aan een nieuw, niet gekozen lezen - de vergelijking met de huidige vluchtelingen-crisis is nooit ver weg. Ontroerend zijn de passages over zijn demeterende grootmoeder, die naar huis wil terwijl ze al thuis is.

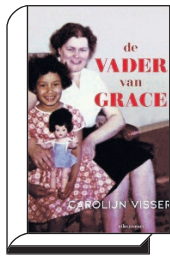
Intussen stelt de schrijver boeiende vragen over afkomst, zonder duidelijke antwoorden te geven. Wel associeert hij erop los ('Afdwalen is mijn manier van schrijven') en lijkt soms zelf even het spoor bijster. Het boek wordt er alleen maar beter van. (Emilia Menkveld)

Saša Stanišić
Herkomst
Uit het Duits vertaald door Annemarie Vlamming.
Ambo Anthos; € 23,99.

Ook interessant, en wel hierom

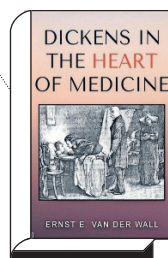
Er verscheen deze week nog veel meer. Hier onze keus uit boeken die we ook graag even noemen.

Carolijn Visser
De vader van Grace
Atlas Contact; € 14,99.

Arie Kievit
Corona - Crisis in beeld
Uitgeverij Kers; € 20.

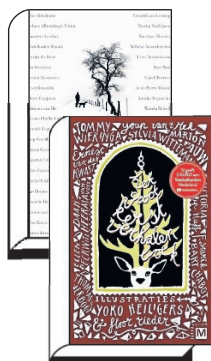
Ernst E. van der Wall
Dickens in the Heart of Medicine
Eigen beheer; € 29.

Rijk geïllustreerd boek over dokters en zieken bij Dickens

Charles Dickens had een goed oog voor ziektebeelden. De kreupele Tiny Tim uit *A Christmas Carol* is het bekendste maar bepaald niet enige personage met een medische conditie. Emeritus hoogleraar cardiologie Ernst E. van der Wall beschrijft ze uitvoerig in zijn rijk geïllustreerde **Dickens in the Heart of Medicine**. Een aantal ziektebeelden heeft zelfs de officiële medische literatuur gehaald, onder dickensiaanse namen als het Little Nell-syndroom en het Pickwick-syndroom. In literaire kringen heeft Dickens de reputatie dat hij een grote hekel had aan artsen. Van der Wall toont - mogelijk tot zijn opluchting - dat zich onder de bijna tachtig dokters in Dickens' oeuvre weliswaar veel dwaze figuren bevinden, maar slechts zes echte slechteriken. Onder zijn persoonlijke vrienden bevonden zich wel vijftien medici. De onstuiterende energieke schrijver leed nogal eens aan kwalen en wist de weg naar de medische stand goed te vinden. Van der Wall geeft bovendien een nieuwe verklaring voor Dickens' dood. In het hele boek klinkt de harteklop van een dubbele liefde: die voor zijn vak en voor zijn favoriete schrijver. (Hans Bouman)

Gezellige kerstverhalen van jong en oud

De tweede lockdown heeft één voordeel: tijd om te lezen. Tijdens de lange, donkere en vooral eindeloze winteravonden zal het boek ons baken zijn. Dat voorzagen uitgeverij deze zomer al. Zij vroegen hun schrijvers om een bijdrage voor een gezellige eindejaarsbundel. Schrijvend Nederland bleek daar niet te beroerd voor - we moeten het samen doen, nietwaar? **Een winter vol verhalen** bevat ruim vijftig verhalen van niet de minsten: Jeroen Brouwers, Wanda Reisel, Nelleke Noordervliet, Cees Nooteboom en een heerlijk zielig gedicht van Neeltje Maria Min over een verdronken hondje. 'Een dwarsdoorsnede van de Nederlandse literatuur', schrijft uitgever Balans. Van de bejaarde Nederlandse literatuur dan, want bijna de helft van de schrijvers is 70 plus. De enige onder de 40 is Merijn de Boer (38). Geeft niets, de verhalen zijn bijna allemaal goed. Voor wie liever een jongere generatie leest, is er **Het groot kerstverhalenboek**. Met bijdragen van onder anderen Daan Heerma van Voss, Hanneke Hendrix, Ellen Deckwitz en Philip Huff. Minstens net zo fijn. Dus gordijnen dicht, kaarsjes aan en met je neus in een verhaal die lockdown door. (Bo van Houwelingen)

Jeroen Brouwers, Wanda Reisel en anderen
Een winter vol verhalen
Balans; € 25.

Ellen Deckwitz; Philip Huff e.a.
Het groot kerstverhalenboek
Marmer; € 15.

Fotograaf Arie Kievit laat zien hóe raar deze tijden zijn

'Het zijn rare tijden', zeggen we nogal achteloos. Als je het fotoboek van Arie Kievit bekijkt, realiseer je met een schok hóe raar. Want het wc-papier hamsteren en de lege schappen liggen alweer ver achter ons. Arie Kievit, fotograaf voor onder meer *de Volkskrant*, zat de coronacrisis vanaf dag één dicht op de huid. Om precies te zijn vanaf het carnaval, dat de geschiedenis ingaat als het eerste 'super-spread event' in Nederland. Als een van de weinige fotojournalisten kon hij achter de schermen van de coronabestrijding komen. In andere jaren fotografeert hij vaak voor het Rode Kruis in rampgebieden, nu vroeg de hulporganisatie hem de crisis in eigen land te registreren. Hij fotografeerde sportzalen die werden ingericht als noodhospitaal of opvang voor daklozen. Hij zag restaurants overschakelen op takeaway. Plexiglas bij kassa's. Mondkapjes in de bus en op scholen. Protesten tegen de lockdown, teststraten, de thuiskeeper en het thuiswerken. Zijn chronologische fotoboek **Corona - Crisis in beeld** is nu hoogst actueel, en zal ons over een paar jaar des te meer verbazen. (Bart Dirks)

Deze week op Volkskrant.nl/lezen

In de Volkskrant Leesclub zijn we op zoek naar het beste verhaal van **J.M.A. Biesheuvel**. Op Volkskrant.nl/lezen zijn al twee verhalen van 'het achterneefje van Tsjechov' te vinden die in aanmerking komen voor die titel: 'Reisavonturen' en 'Handwerk'. Bij het laatste verhaal stelde Menno Hartman, redacteur van uitgeverij Van Oorschot, een intrigerende vraag: 'Welke schrijver zet je in 1.654 woorden drie keer op het verkeerde been? Of vier? En is dan nog in staat je twee keer te laten wegdromen bij een leven dat je niet leidt, maar misschien zou willen leiden? En maakt dat dan weer een beetje belachelijk, zodat je om jezelf kunt lachen als je het uit hebt? Zoiets gebeurt er in dit verhaal. En daarbij doet Biesheuvel nog iets geestigs. Hij verstopt in dertien aaneengesloten woorden een levensles die niet alleen leerzaam kan zijn, maar ook het handelen van zijn hoofdpersonage verklaart. En in zekere zin dat van de schrijver. In dit verhaal! Kun je ze vinden?' Lees mee. Aanmelden kan via Facebook (zoek op Volkskrant Leesclub).